

foglyokat a marhavagonokban, milyen embertelen sors jutott honfitársainknak és a gyakran velük együtt utazó német hadifoglyoknak.

A könyv összességében egy jó megírt, precíz, logikusan felépített szakmai munka. Nagyobb tárgyi tévedések a könyvben nincsenek, egy-két

apró hibát leszámítva (mint például, hogy a szerző a bevezetőben rosszul írja Stark Tamás 2002-es, Magyar foglyok a Szovjetunióban könyvének a címét) tulajdonképpen hibátlannak tekinthető és csak javasolni tudom mindenkinek, hogy szánjon rá időt és olvassa el.

NÉMETH ISTVÁN

Nagy István halálára

IM MEMORIAM NAGY, ISTVÁN

Rövid, és szívfájdító volt a hír, amit január hetedikén déltájban hallottam a telefonban: édesapa ma hajnalban csendesen elaludt. A lánya, Erzsike értesített a halálhírről, ami az előzmények ismeretében sajnos várható volt, de kimondva mégis mellbe vágott. Alig másfél hónapja, hogy tanítványai ragaszkodással és féltő gonddal vették körbe a Fekete Ház kiállító termében. Senki sem gondolta, hogy ebben a baráti fölállásban utójára látjuk.

Sokunk tanítómestere volt. Pedagógus nemzedékek sorát nevelte a történettudomány tiszteletére, a szaktudás fontosságára. Mi a tudós-tanárt láttuk benne, aki uralta tudománya területét, s aki friss szemlélettel, új látásmóddal rendet vágott a tények erdejében, megláttatta

a sok esemény mögött a „történelmet”. Pályáíve a szorgos tanulással megalapozott szakmai és közéleti előmenetel szép példája.

1929. július 25-én született Hódmezővásárhelyen. Szülei az akkori polgárosodó mezővárosi társadalomhoz tartoztak: apja földbérlő, anyja háztartásbeli

volt. Gyulán érettségizett 1951-ben, az ottani Tanítóképző Intézetben. Szegedre kerülvén előbb (1953), az Állami Pedagógiai Főiskolán szerzett történelem–földrajz szakos általános iskolai tanári diplomát, majd (1963) az egyetem bölcsészkarán történelem szakos középiskolai tanári oklevelet. Tudományos fölkészültségét 1984-ben doktori cím adományozásával ismer- te el a József Attila Tudományegyetem.

Hivatali beosztása is szépen ívelt fölfele: 1957-ben került a főiskola Történettudományi Tanszékére, amely nyugdíjazásáig a munkahelye maradt. Tanársegédként kezdte Eperjessy Kálmán professzor mellett, majd 1969–1989 között ő állt a tanszék élén. Meghatározó személyiség volt, s nem vezetői állása miatt, hanem kohéziót teremtő képességének köszönhetően. Ezt a kohéziót a hallgatók napi élményként tapasztalhatták, alapja a diákokat magas szinten tanító és ezért tisztelő pedagógusi hozzáállás. Tanszékvezető főiskolai docensként vonult nyugdíjba 1989-ben. Munkássága elismeréseként 1991-ben „címzetes főiskolai tanár” kinevezésben részesült.

Oktatói és kutatói tevékenysége a huszadik századi magyar történelem föltárására irányult. Hallgatói a különböző foglalkozásokon új szemléletmóddal ismerkedhettek meg: a forrásalapú történeti elemzéssel, amely szűk teret hagyott az ideologikus értelmezéseknek. Oktatásszervezőként is kitért a világot előttünk, neves történészeket hívott meg előadni, akik

Párkas István felvétele
1992. áprilisában az
Eperjessy-émlékülésen
készült
a Tanár Úrról

a kor tudományának legfrissebb eredményeit tolmácsolták nekünk. Kiváló szakmai érzékre és nem kis bátorságra vallott, hogy a hetvenes években vendégoktatói státust szerzett a magyar felsőoktatásból korábban száműzött Benda Kálmán számára.

Ez az az időszak, amikor a főiskola „töri tanszékén” személye körül alkotásra inspiráló légkör alakult ki. Tudományos diákköri dolgozatok születtek addig nem vizsgált témákban (XX. század politikai változásainak társadalmi indítékai), külön szemináriumokon vitatkoztunk az 1918-19-es forradalmak összehasonlító történetéről a tananyagot meghaladó terjedelemben és mélységben. Tőle hallottunk 1956-ról úgy, ahogy az a katedrán addig nem hangozhatott el. Másképp beszélt a Horthy-korszakról is, mint a korábbi historiográfia. Az érdeklődő diákok a történelem modern, tárgyilagos szemléletű magyarázatát ismerhették meg az általa tartott különböző foglalkozásokon.

Eközben ő maga is alkotott. Nemcsak tanárként formálta tanítványai gondolkodásmódját, de kutatóként is hatott a XX. századi magyar történelem bizonyos kérdéseinek megítélésére. Tudományos érdeklődése az 1945 utáni ifjúsági mozgalmak, és 1956 főiskolai ifjúsága felé fordult. Bizonyította, hogy a fiatalok mozgalmi a demokratikus közszellem valódi terjesztői voltak, 1956-ban pedig „márciusi ifjakként” viselkedtek. A témában megjelent tanulmányai egyben a forráshasználat és forráskritika, a pontos és precíz kutatói munka mintaszerű példái.

Az alma mater hangulata elkísért további életünkben, a kapcsolatápolás igénye kölcsö-

nös akarata volt tanárnak és diáknak. Nagy Tanár Úr kezei között sok történelemtanár formálódott, és pár tucat – egykori szakdolgozó, diákkörös – hallgatója kezdeményezésére intézményesült a tanár–diák viszony. Éltre kelt a Szentesi Baráti Kör, amely az évenkénti Nagy-találkozóval egyfajta „posztgraduális” fórummá alakult. A különböző évfolyamokon végzett öregdiákok ragaszkodása, az összejevetelek vitázó értelmiségi jellege éltette a fórumot. Egészen mostanáig. Míg tanítványok voltunk sokat kaptunk Tőle, mikor kollégák lettünk igyekeztünk „törleszteni”. Ezek a szentesi találkozók megszépítették öregnapjait, lelki és szellemi fölülüléséül szolgáltak.

Egykori diákjai sokfelé indultak, kiből akadémikus, kiből levéltáros, kiből muzeológus lett, de legtöbben az Ő útját járjuk, jártuk: a nemzet napszamosaként különböző szinten a történelem szeretetére és tiszteletére tanítjuk a fiatal nemzedéket. Talán e hagyatéknak is köszönhető, hogy az egyébként különböző fölfogású, irányultságú tanítványok őrzik a közösséget, melyet Nagy Tanár Úr személye kovácsolt össze.

Az utóbbi években gyakran mondogatta, ha már nem lesz, akkor is találkozunk. Kedves Pista, úgy mentél el, hogy alapos munkát végeztél. Az idők folyamán „önfenntartóvá” tetted a tanítványi kört, így nemcsak végakaratodat teljesítjük, de Te is velünk maradsz. Az égi tanszékről figyeled a szemináriumot, mi pedig igyekszünk megfelelni szakmai és emberi elvárásaidnak.

Nyugodj békében!

MARJANUCZ LÁSZLÓ